

TATARZY

MUZULMANIE W BIAŁYMSTOKU

INFORMATOR

Muhir (AW)

Muzułmański Związek Religijny w Rzeczypospolitej Polskiej

www.mzr.pl

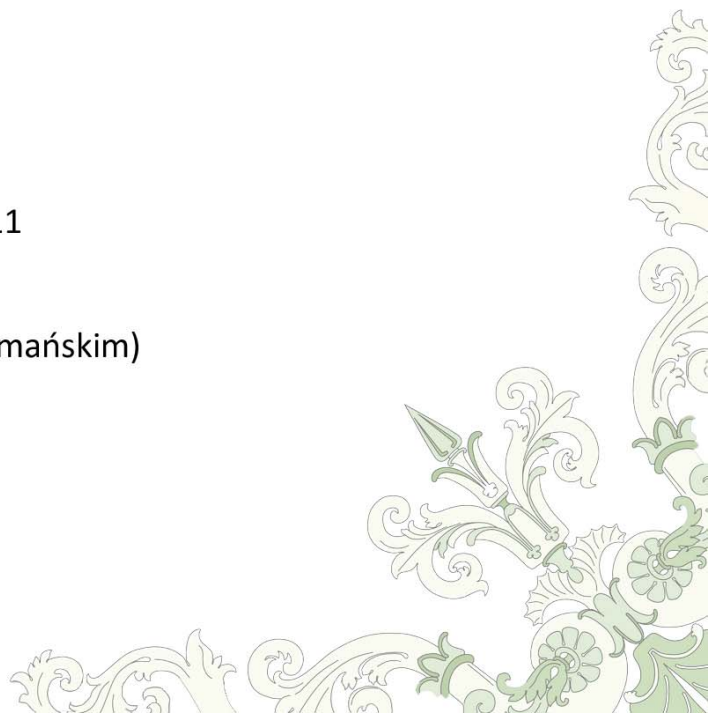
Muzułmański Związek Religijny w Rzeczypospolitej Polskiej
Najwyższe Kolegium

TATARZY

MUZUŁMANIE W BIAŁYMSTOKU

INFORMATOR

Białystok 2011
1432/1433
(w kalendarzu muzułmańskim)

Tatarzy – muzułmanie w Białymstoku
Informator

Wydawca:

Muzułmański Związek Religijny w Rzeczypospolitej Polskiej
Najwyższe Kolegium
ul. Piastowska 13F
15-207 Białystok
tel./faks (+48)85 732 40 23, tel. kom. (+48) 605 612 137
e-mail: mzm@mzm.pl
www.mzm.pl

Zadanie zrealizowano przy wsparciu finansowym Prezydenta Miasta Białegostoku.

Opracowanie i redakcja: Katarzyna Jędrzejczyk - Kuliniak, Barbara Pawlic – Miśkiewicz

Konsultacja merytoryczna: Mufti Tomasz Miśkiewicz

Współpraca: Halina Szahidewicz

Tłumaczenie: Justyna Rodzińska - Nair

Projekt graficzny: AliusMedia - www.AliusMedia.pl

Fotografia na okładce: Piotr Michałowski

ISBN 978-83-934341-0-7

Prawa autorskie do niniejszego wydania są własnością Najwyższego Kolegium Muzułmańskiego Związku Religijnego w RP.

Źródła zdjęć wykorzystanych w publikacji: archiwum Najwyższego Kolegium MZR w RP (arch.NK), archiwum Muzułmańskiej Gminy Wyznaniowej w Białymstoku (arch.MGW), archiwum Haliny Szahidewicz (arch.HSz), archiwum Kancelarii Prezydenta RP (arch. KPRP), Andrzej Ignatowski (AI), Piotr Michałowski (PM), Krzysztof Mucharski (KM), Barbara Pawlic - Miśkiewicz (BP-M), Adam Wojtasik (AW).

Tatarzy, polscy muzułmanie związani są z historią Polski od setek lat i uznaje się ich za najstarszą mniejszość islamską zamieszkującą tereny Europy.

Przez sześćset lat swojej obecności na ziemiach polsko-litewskich wizerunek islamu jako religii nie-ortodoksyjnej kształtowali Tatarzy. Tożsamość tatarska przenika się z tożsamością muzułmańską i jest z nią nierozzerwalnie połączona. Jednakże w żadnym stopniu nie koliduje to z funkcjonowaniem w polskim społeczeństwie. Tatarzy są związani ze swoim państwem, nie tylko poprzez więzi instytucjonalne, lecz także poprzez poczucie wspólnoty kulturowej i pamięć o wspólnych dziejach. Patriotyzm Tatarów polskich znajduje swój wyraz przede wszystkim w akcentowaniu zasług militarnych, jakie tatarscy wojownicy oddali dla Polski i jej suwerenności. Jest to także współuczestnictwo i współodpowiedzialność za losy Ojczyzny. Tatarzy całkowicie przejęli polską mowę i pismo. Język tatarski, będący mieszanką arabskiego, tureckiego i perskiego, okazał się nieprzydatny i szybko wyszedł z użycia. Podobnie z językiem arabskim, który pozostał jednakże żywy w liturgii. Cieszy zatem fakt, że od kilku lat wzrasta zainteresowanie językiem przodków. Podejmowane są inicjatywy mające na celu naukę na w poły zapomnianego języka tatarskiego.

Tatarzy polscy, dzięki swoim zwyczajom i obrzędom zachowali poczucie odrębności religijnej. Ich żywa muzułmańska tradycja wzbogaca kulturę Polski, wprowadzając do niej swoisty pierwiastek tajemniczości i Orientu. Kultura tatarska jest mało znana, a jest niewątpliwie bardzo interesująca.

W Polsce żyje obecnie ok. 5 tysięcy Tatarów. Większość z nich skupiona jest wokół Muzułmańskiego Związku Religijnego w RP oraz Związku Tatarów Rzeczypospolitej Polskiej.

Podlasie to kolebka Tatarów polskich. Tatarzy jako mniejszość etniczna są „perłą Europy”, bo nie ma ich wszędzie. Głównie są obecni w Polsce, na Litwie i Białorusi - na ziemiach, gdzie przed II wojną światową rozciągała się Rzeczpospolita.

Na terenie miasta Białystok mieszka ich najwięcej, bo około 1800 i właśnie dlatego miasto to stanowi administracyjne i kulturalne centrum życia polskich muzułmanów.

Białystok jest również siedzibą władz Muzułmańskiego Związku Religijnego w RP, Muzułmańskiej Gminy Wyznaniowej i Związku Tatarów Rzeczypospolitej Polskiej. Zabytkowa siedziba Domu modlitwy muzułmanów w Białymstoku jest częścią trasy turystycznej „Szlak białostockich świątyń”. Tam też skupia się życie religijne. Polscy Tatarzy obchodzą tzw. bajramy, czyli święta związane ściśle z muzułmańskim kalendarzem. Wspólne obchody służą przede wszystkim integracji środowiska muzułmańskiego. Modlą się wówczas wspólnie, odwiedzają mizary, a wieczorem organizują huczne tatarskie bale.

Muzułmanie w Białymstoku aktywnie włączają się w życie miasta i regionu, organizują szereg imprez kulturalnych mających przybliżyć Białostoczanom tradycję, kulturę i zwyczaje mniejszości muzułmańskiej w Polsce. Są to m.in.: Podlaskie Dni Bajramowe, Dni Kultury Tatarskiej, Podlaskie dni kultury muzułmańskiej czy warsztaty kulinarne. Polscy muzułmanie chcąc popularyzować wiedzę o islamie wydają czasopisma, m.in. „Przegląd Tatarski”, „Muzułmanie Rzeczypospolitej”, „Życie Tatarskie” oraz rocznik „Pamięć i trwanie”.

Na szczególną uwagę zasługuje działalność dziecięco-młodzieżowego zespołu artystycznego Buńczuk, którego głównym celem jest przede wszystkim ochrona tradycji kultury Tatarów Polskich poprzez umożliwienie dzieciom i młodzieży naukę tańca tatarskiego oraz poznawanie historii i obyczajów tatarskich. Zespół Buńczuk jest jedynym w Polsce, który prezentuje dziedzictwo kulturowe Tatarów.

Oddaję w Państwa ręce publikację, która mam nadzieję, przybliży życie muzułmanów w Białymstoku. Informator ten doskonale wpisuje się w prezentowanie wielokulturowości miasta i interesujących tradycji jego mieszkańców i powstał dzięki wsparciu Prezydenta Miasta Białegostoku. Spuścizna historyczna miasta, które przez wieki zmieniało swe oblicze jest jednak tylko jednym z zagadnień poruszanych w niniejszym przewodniku. Mimo tak bogatej historii, Tatarzy nie chcą być utożsamiani z przeszłością, to współcześnie żyjący ludzie, starsze i młode pokolenie, którzy chcą dbać o własną religię i kulturę, uczestniczą w życiu społeczeństwa, tam gdzie mieszkają i pracują.

Żywię nadzieję, że dzięki lekturze, polscy muzułmanie staną się bliżsi swoim białostockim sąsiadom i że będzie to przyczynek do dalszego rozwoju dialogu międzyreligijnego i międzykulturowego, w duchu wzajemnego szacunku i zainteresowania wspólną tradycją naszej małej ojczyzny-Białegostoku.

Tomasz Miśkiewicz Mufti RP (BP-M)

KIEDY ORIENT ZETKNAŁ SIĘ ZE SŁOWIAŃSZCZYNĄ

Dawne ziemie Rzeczypospolitej były mozaiką kulturową. Pośród Polaków, Litwinów, Białorusinów, Ukraińców, Żydów, Greków, Ormian, Niemców i Karaimów, zamieszkiwali je także Tatarzy.

Historycznie początki osadnictwa tatarskiego sięgają czasów księcia Witolda. Jako pierwszy wspominał o Tatarach w swej kronice Jan Długosz, wymieniając rok 1397 jako początek ich osiedlania się na terenach litewskich. Stałe osadnictwo, potwierdzone książęcymi nadaniami, zaczęło się jednak dopiero na przełomie XIV i XV wieku. Następnie zaś, w okresie trwającej kilka wieków emigracji, osady tatarskie (częstokroć zamieszkałe do dziś) rozrosły się na terenach obecnego pogranicza Polski, Litwy i Białorusi. Potem ten bitny lud do służby wojennej pod sztandarami Rzeczypospolitej ściągali kolejni polscy królowie aż ze Złotej Ordy, nadwożańskich chanatów i Krymu, obdarowując przy tym przywilejem budowania drewnianych meczetów i urządzania pielgrzymek do świętych miejsc islamu: Mekki i Medyny. Tatarzy byli i są społecznością silnie związaną z islamem.

Tatarzy litewscy w gwardii Napoleona. Obraz autorstwa Jana Chełmińskiego

Otrzymali względną swobodę religijną, mogli wyznawać islam i w wierze tej wychowywać dzieci, dozwolone były małżeństwa z Rusinkami, Litwinkami, Polkami, wyznającymi prawosławie lub katolicyzm. Zakładano cmentarze na których grzebano zmarłych zgodnie z nakazami religii.

Tatarzy, stając się poddanymi króla polskiego, tworzyli własne oddziały zbrojne i walczyli w każdej większej wojnie, jaką Polska prowadziła z Zakonem Krzyżackim, Szwecją, Rosją, a nawet z Turcją¹. Oprócz służby wojskowej na niektórych Tatarach, posiadających znajomość języków wschodnich, spoczywał obowiązek tłumaczy. Wysyłano ich zatem w poselstwach polskich do Turcji i Chanatu Krymskiego.

W późniejszym okresie przenosili się także na ziemie koronne, zajmując się nie tylko rzemiosłem wojennym, lecz także garbarstwem, hodowlą koni i wozownictwem, przez co zawody te zaczęto utożsamiać z mniejszością muzułmańską.

¹A. Miśkiewicz, Tatarzy polscy u schyłku naszego stulecia. Na pograniczu dwóch tożsamości [w:], M. Bobrownicka (red.) Symbioza kultur słowiańskich i niesłowiańskich w Europie Środkowej, Kraków 1996, s. 256.

Powodem osiedlania się Tatarów na ziemiach polsko – litewskich było szukanie przez nich spokoju i ucieczka od prześladowań religijnych, z jakimi mniejszość muzułmańska stykała się w Europie, a zwłaszcza na terytoriach podległych Rusi, a potem Rosji. Tolerancyjna polityka wyznaniowa, którą prowadził książę Witold, sprawiła, że Tatarzy przybywali na Litwę całymi rodami, będąc pewni łaskawego przyjęcia. Zapomnieli z czasem języka ojców i praktycznie zasymilowali się. Pozostało jednak przywiązanie do islamu. Do pierwszych osad tatarskich zalicza się: Kołnołary, Kozakłary, Mereszłany, Prudziany i Sorok Tatory. Znajdowały się one w pobliżu ważnych ośrodków politycznych i gospodarczych, takich jak Wilno, Troki, Grodno, Nowogródek, Kowno, Mińsk, zapewniało to szybką mobilizację na wypadek wojny.

Z większymi niż na Litwie ograniczeniami natury religijnej spotykali się ci z Tatarów, którzy znaleźli się na ziemiach koronnych. Szlachta, obawiając się nadmiernego wzrostu osad tatarskich na Wołyniu, Podolu i Rusi Czerwonej, skutecznie dążyła do zakazu stawiania meczetów. Sejmik halicki dwukrotnie w latach 1666 i 1667 domagał się, aby pod karą konfiskaty dóbr zakazano wznoszenia świątyń muzułmańskich na gruntach magnatów, posiadających zaciężne chorągwie tatarskie. Jakkolwiek zakaz dotyczył zasadniczo jedynie Korony, to jednak powoływano się na niego także na Litwie².

W czasie kontrreformacji sytuacja prawna wyznawców islamu na Litwie pogorszyła się. Zakazano im małżeństw z chrześcijankami, posiadania służby chrześcijańskiej, utrudniano budowę i remont meczetów. Dodatkowo w wyniku licznych wojen w XVII wieku domy i meczety były rabowane i niszczone, ludność Tatarska zubożała. Ponadto skarb państwa zalegał z wypłatą żołdu dla chorągwi tatarskich. Z powodu biedy i złej sytuacji prawnej wyznawców islamu w Rzeczypospolitej Obojga Narodów kilka chorągwi w 1672 r. zbuntowało się i przeszło na stronę turecką. Wydarzenie to przeszło do historii jako „Bunt Lipków”, ponieważ Lipkami nazywano Tatarów z Wołynia i Podola w XVII wieku. Po zwycięstwie hetmana Sobieskiego pod Chocimiem w 1673 r. rozpoczęto rozmowy o amnestii. Tatarzy uzależniali powrót pod sztandary Rzeczypospolitej od zapewnienia swobody w wypełnianiu obowiązków religijnych. Jan III Sobieski już jako elekcyjny król Rzeczypospolitej Obojga Narodów przywilejem z dnia 22 marca 1677 roku wydanym w Warszawie zrównał ostatecznie szlachtę tatarską ze szlachtą polską. W tym samym 1677 roku Sejm warszawski uchwalił konstytucję O Tatarach Wielkiego Księstwa Litewskiego. Po zakończeniu buntu i po powrocie większości Tatarów do Rzeczypospolitej, w zamian za zaległy żołd przyznał ziemię w 1679 roku w Studziance, Kruszynianach, Nietupach, Łużanach, Drahlach, Malawiczach, Bohonikach. Jest to początek osadnictwa tatarskiego w obecnych granicach Rzeczypospolitej Polskiej. W Bohonikach i Kruszynianach w województwie podlaskim zachowały się meczety i cmentarze, wybudowane przez tych osadników i ich potomków, czynne do dzisiaj. Największa liczba wyznawców islamu zamieszkiwała ziemie Rzeczypospolitej w XVIII w., było ich około 100 tysięcy. Wielu z nich pełniło służbę wojskową w chorągwiach tatarskich, pułkach Straży Przedniej Wielkiego Księstwa Litewskiego, później zwanych ułańskimi.

Podczas panowania ostatniego króla Rzeczypospolitej Stanisława Augusta Poniatowskiego, Tatarzy kolejny raz dali dowód swej gotowości do poświęceń. Brali udział w konfederacji barskiej w 1792 roku. Korpusem armii polskiej dowodził tatarski generał Józef Bielak. Tatarzy uczestniczyli także w wielu walkach podczas powstania kościuszkowskiego, m.in. na szaniecach Pragi. W okresie pod zaborami Tatarzy niejednokrotnie dawali podkreślali swój patriotyzm i przywiązanie do Polski.

²J. Sobczak, Położenie prawne ludności tatarskiej w Wielkim Księstwie Litewskim, Warszawa – Poznań 1984, s. 103.

Walczyli w wojnach napoleońskich, a później przystąpili do zrywów niepodległościowych z lat 1830 - 1831 i 1863 - 1864, za co spotkały ich represje ze strony władz rosyjskich.

Również podczas I wojny światowej Tatarzy służyli w polskich formacjach wojskowych, między innymi w Legionach. Warto przytoczyć jednego z nich - Aleksandra Sulkiewicza, który poległ w bitwie nad Stochodem we wrześniu 1916 roku. W 1892 roku brał udział w tworzeniu Polskiej Partii Socjalistycznej i później do śmierci pozostał jej działaczem. Był również bliskim współpracownikiem Józefa Piłsudskiego.

W granicach II Rzeczypospolitej, zamieszkiwało około pięć i pół tysiąca muzułmanów, większość w województwach Nowogródzkim Wileńskim i Białostockim, mała społeczność muzułmańska mieszkała w Warszawie. Muzułmanie stanowili jedną z najmniejszych grup wyznaniowych w II Rzeczypospolitej, mimo to okres międzywojenny w dziejach islamu na ziemiach polskich charakteryzował się rozwojem działalności religijnej i kulturalnej. W latach 1918 - 1939 Tatarzy polscy posiadali 19 gmin wyznaniowych. Nad całością spraw wyznaniowych czuwał Muzułmański Związek Religijny w Rzeczypospolitej Polskiej, który powołano do życia w 1925 roku. Na czele związku stał Muflī dr nauk filozoficznych Jakub Szynekiewicz rezydujący w Wilnie. Działał także Związek Kulturalno - Oświatowy Tatarów Rzeczypospolitej pod przewodnictwem Olgierda Kryczyńskiego. Prowadzono szeroką działalność społeczno - kulturalną, wydawano dwa pisma „Rocznik Tatarski” oraz „Życie Tatarskie”. Ukazywał się też „Przegląd Islamski” wydawany w latach trzydziestych przez gminę warszawską. Były wydawane książki i czasopisma.

Pamięć o pułkach tatarskich w wojsku Rzeczypospolitej była wciąż żywa, dlatego też wraz z odrodzeniem się państwowości polskiej w 1918 roku na rozkaz Józefa Piłsudskiego przystąpiono do organizowania pułku „Jazdy Tatarskiej”. Pułk ten wziął czynny udział w wojnie polsko-bolszewickiej w latach 1919 - 1920 w obronie Polski. W dniu 3 lutego 1920 roku „Jazda Tatarska” została przemianowana na „Tatarski Pułk Ułanów im. płk. Mustafy Achmatowicza”.

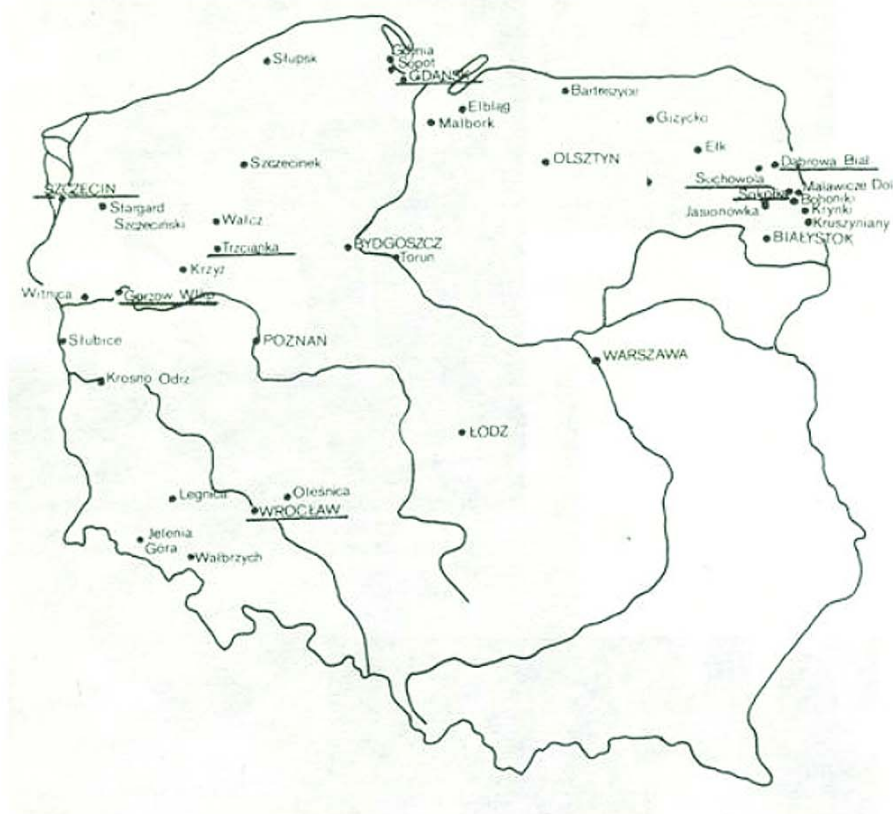
W latach trzydziestych ożywiono tradycję tatarskiej służby wojskowej. W 1933 roku powołano tatarskie drużyny Związku Strzeleckiego. Od 1936 roku, wszystkich muzułmanów poborowych zaczęto przydzielać do I szwadronu 13 Pułku Ułanów Wileńskich. Jednostka ta wzięła udział w kampanii wrześniowej 1939 roku.

Grupa żołnierzy Pułku tatarskiego Ułanów im. Mustafy Achmatowicza (arch.NK)

Podczas II wojny światowej Tatarzy doświadczyli tych samych prześladowań, co naród polski, tak ze strony okupantów radzieckich, jak i niemieckich. Tatarzy polscy byli wysiedlani i przemieszczani na tereny syberyjskie. Niektórzy znaleźli się w niemieckich obozach koncentracyjnych. Wielu Tatarów walczyło na froncie zachodnim jako żołnierze II Korpusu Polskiego oraz na froncie wschodnim w I i II Armii Wojska Polskiego. Po wojnie część przedstawicieli społeczności tatarskiej zamieszkała w Wielkiej Brytanii, w Nowym Jorku a nawet w Australii. Kilka rodzin osiedliło się w Turcji.

Po II wojnie światowej w związku ze zmianą granic państwa polskiego i repatriacją oraz ruchem przesiedleńczym stan liczebny Tatarów polskich wyznania muzułmańskiego uległ znacznej zmianie. Największe ich skupiska nie znalazły się w granicach nowopowstałego państwa. Wobec tego część z nich wraz ze swymi sąsiadami Polakami, udała się na tzw. Ziemie Odzyskane³. Pozostałe tereny zamieszkiwane przez Tatarów weszły w skład Litwy i Białorusi. Kontakty były więc utrudnione. Po polskiej stronie istniało tylko kilka wsi tatarskich. I to tam, pośród drewnianych meczetów Bohonik i Kruszynian, przechowywana jest tradycyjna kultura Tatarów polskich. Pozostali, odcięci od pobratymców na wschodzie, zaczęli roztapiać się w polskim morzu. Bezpośrednio po wojnie, w 1945 roku rodziny tatarskie ze Wschodu zaczęły się osiedlać w Białymstoku oraz w rejonie Sokółki. Muzułmanie szybko rozpoczęli starania o reaktywowanie gminy w Bohonikach i Kruszynianach.

Rys. 1. Rozmieszczenie ludności pochodzenia tatarskiego w Polsce w 1990 roku
 Źródło: A. Miśkiewicz *Legenda tatarska. Tatarzy polscy 1945-1990, Białystok 1993.*

³ Patrz: M. Giedrojc, M. Mieczkowska, J. Mieczkowski, *Stosunki wyznaniowe i etniczne w Polsce. Wybrane zagadnienia*, Szczecin 2003, s. 313 i inne.

Życie religijne skupiło się w okolicach Białegostoku. Pierwszą gminą wyznaniową, która wznowiła działalność po zakończeniu II wojny światowej, była gmina warszawska; początkowo przybrała ona nazwę Centralnej Muzułmańskiej Gminy Wyznaniowej w Warszawie. Pierwsze po wojnie zebranie tej gminy odbyło się już 29 lipca 1945 roku. W 1947 roku na I Wszechpolskim Kongresie Muzułmańskim, który odbył się w Warszawie, reaktywowano Muzułmański Związek Religijny. Muzułmański Związek Religijny w RP. Zrzesza on swoich członków w 9 gminach wyznaniowych: Gmina Wyznaniowa w Białymstoku, Gmina Wyznaniowa w Bohonikach, Gmina Wyznaniowa w Kruszynianach te trzy gminy leżą w województwie podlaskim w północno - wschodniej części Polski. Gmina Wyznaniowa w Gdańsku - obejmuje północną część Polski, Gminy Wyznaniowe w Gorzowie Wielkopolskim, Bydgoszczy i Poznaniu - obejmują zachodnią część Polski, dwie Gminy Wyznaniowe w Warszawie (Warszawa oraz Warszawa - Fatih) - obejmują część centralną Polski.

Na początku lat sześćdziesiątych XX wieku pojawiły się nowe ruchy migracyjne wśród ludności tatarskiej. Tatarzy z terenów północnej i zachodniej Polski przynosili się na Białostoczczyznę, głównie w obawie przed zatraceniem własnej tożsamości. Tereny te swoim klimatem i krajobrazem przypominały im rodzinne strony.

Białystok jest uważany za stolicę polskich Tatarów. Według tradycji miasto zostało założone w 1320 roku. przez księcia Gedymina jako gródek strażniczy na polsko - rusko - litewskim pograniczu i od początku mieszały się w nim wpływy wielu kultur . Mimo, że obecnie nie ma tu zabytkowych meczetów, ani mizarów, to stanowi centralny punkt na mapie podlaskich ale i polskich Tatarów. Białystok jest największym miastem na Podlasiu.

Ponieważ Tatarzy osiedlali się przede wszystkim na terenach Wielkiego Księstwa Litewskiego, nazywano ich aż do końca XIX w. Tatarami litewskimi. Dopiero w okresie międzywojennym ludność tę zaczęto określać mianem Tatarów polskich, co jest uzasadnione o tyle, że Tatarzy w większości niewiele wspólnego mieli z ludnością litewską. Przejęli oni bowiem kulturę polską, a z czasem także i język. Proces polonizacji tej grupy rozpoczął się już w drugiej połowie XVIII wieku i rozwijał się dalej, czego dowodem może być udział Tatarów w wojach napoleońskich i powstaniach narodowych.

Szerzej na ten temat: A. Miśkiewicz, J. Kamocki, Tatarzy słowiańszczyzną obłąskawieni, Kraków 2004, s. 89-98.

85 LAT MUŻULMAŃSKIEGO ZWIĄZKU RELIGIJNEGO W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Muzułmański Związek Religijny w RP to najważniejsza z punktu widzenia prawa polskiego organizacja wyznaniowa polskich muzułmanów. Jest to jedyna muzułmańska wspólnota wyznaniowa funkcjonująca na podstawie szczególnej ustawy, określającej jej stosunki z państwem. MZR w RP jest też organizacją najdłużej działającą i najliczniejszą.

Inicjatywy mające na celu utworzenie wspólnoty religijnej były podejmowane przez działaczy Centralnego Komitetu Tatarów Polski, Litwy, Białorusi i Ukrainy, oraz działaczy Związku Muzułmańskiego. Warszawy, na początku lat dwudziestych XX wieku. Na podstawie konstytucji marcowej muzułmanie mogli przystąpić do zorganizowania swojego związku. Dążyli oni do zwołania zjazdu przedstawicieli gmin muzułmańskich w Polsce.

1. „Rocznik Tatarski” – wydawnictwo Związku Kulturalno – Oświatowego Tatarów Rzeczypospolitej (arch.NK)

2. „Życie Tatarskie” – wydawnictwo Oddziału Kulturalno – Oświatowego Tatarów w Wilnie (arch.NK)

Zjazd ten obradował w dniach 28 i 29 grudnia 1925 roku w Wilnie pod nazwą „Wszepolski Zjazd Delegatów Gmin Muzułmańskich”. Na mocy podjętych tam decyzji uchwalono stworzenie organizacji religijnej wszystkich polskich muzułmanów pod nazwą Muzułmański Związek Religijny w RP.

Wkrótce rozpoczęto prace nad statutem Muzułmańskiego Związku Religijnego oraz projekt rozporządzenia o uznaniu przez władze państwowe tego związku. Zjazd Delegatów powołał ponadto urząd zwierzchnika religijnego polskich muzułmanów - muftiego. Na stanowisko to wybrano, dra Jakuba Szynkiewicza, zaś na jego zastępcę Jakuba Romanowicza. Obok władz wyznaniowych, oficjalnie powołano też Związek Kulturalno-Oświatowy Tatarów Rzeczypospolitej. Kierowała nim Rada Centralna z siedzibą w Wilnie.

W 1936 roku statut Muzułmańskiego Związku Religijnego był gotowy i został zatwierdzony przez Radę Ministrów. Zgodnie z tym aktem prawnym najwyższą reprezentacją Muzułmańskiego Związku Religijnego był Wszepolski Kongres Muzułmański zwoływany raz na pięć lat (do II wojny światowej kongres obradował tylko raz w 1938 roku). Całością spraw religijnych kierował, pełniący swą funkcję

dożywotnio mufti, wraz ze swym zastępcą i organem pomocniczym - Najwyższym Kolegium Muzułmańskim. Siedziba muftiatu mieściła się niezmiennie od 1925 roku w Wilnie. Muftiemu podlegały gminy wyznaniowe. Na czele każdej gminy stał imam. Gminy prowadziły własne meczety, szkoły religijne, nad którymi kontrolę sprawował mufti. Muzułmański Związek Religijny utrzymywał się ze składek członkowskich i dotacji państwowych. Imamowie i ich pomocnicy muezzini utrzymywali się dodatkowo z ziemi przy meczecie zwanej wakuf.

W 1936 roku uchwalona też została przez parlament ustawa o stosunku państwa do Muzułmańskiego Związku Religijnego. W myśl ustawy polscy muzułmanie pozostają w łączności religijno-moralnej ze swoimi współwyznawcami za granicą, tworzą własny związek religijny niezależny od żadnych władz obcokrajowych świeckich i religijnych (tzn. Muzułmański Związek Religijny w RP).

Muzułmański Związek Religijny w RP otrzymał osobowość prawną, co dawało mu możliwość posiadania majątku ruchomego i nieruchomego. Możliwe było korzystanie z ulg i zwolnień od podatków państwowych i komunalnych obiektów sakralnych. Mufti, imamowie i muezzini w prawie polskim uznani zostali za duchownych. Meczety i „duchowni” mogli od teraz korzystać z dotacji państwowych. W ustawie ustanowiono obowiązek odmawiania modlitw za pomyślność Rzeczypospolitej i jej Prezydenta podczas nabożeństw piątkowych, obowiązkiem była też organizacja nabożeństw w święta państwowe.

Pracą MZR w RP kieruje Mufti Rzeczypospolitej Polskiej, będący jednocześnie przewodniczącym Najwyższego Kolegium oraz Rady Imamów. Od 20 marca 2004 r. obowiązki Muftiego sprawuje Tomasz Miśkiewicz, powołany na to stanowisko przez XV Nadzwyczajny Wszechpolski Kongres MZR w RP.

Do głównych zadań Związku należy reprezentowanie polskich muzułmanów wobec państwa oraz sprawowanie posług religijno – duchowych. Wiąże się to głównie z utrzymaniem świątyń i mizarów, organizacją wszelkich ceremonii wynikających z zasad i nakazów islamu (narodziny, śluby, pogrzeby, modlitwy okolicznościowe). Obejmuje ponadto współpracę z innymi organizacjami i wspólnotami muzułmańskimi w Polsce oraz zagranicą. Związek w miarę możliwości, wspomaga finansowo i rzeczowo potrzebujących muzułmanów. Prowadzi posługę religijną dla wiernych w więzieniach, szpitalach, domach opieki.

Związek inicjuje rozliczne imprezy kulturalno-oświatowe, jak choćby Podlaskie Dni Kultury Muzułmańskiej, Podlaskie Dni Bajramowe, warsztaty taneczne, kulinarne dla dzieci i młodzieży, włącza się w lokalne i ogólnopolskie wystawy, konferencje naukowe oraz inne przedsięwzięcia związane z islamem, muzułmanami i spuścizną tatarską. Prowadzi również intensywną pracę wydawniczą, zarówno czasopism, jak i publikacji książkowych.

Przedstawiciele MZR w RP zapraszani są do uczestnictwa w uroczystościach państwowych, obchodach świąt państwowych i oficjalnych spotkaniach międzynarodowych. Ścisłe współpracują z władzami samorządowymi.

Tatarzy polscy-muzułmanie Rzeczypospolitej chcą bronić swej tożsamości etnicznej, tradycji i obyczajów, ale nie za cenę zamykania się na współpracę międzykulturową. Ważnym punktem działalności Muzułmańskiego Związku Religijnego jest dialog międzywyznaniowy. Od 1997 roku działa Rada Wspólna Katolików i Muzułmanów. Jej pierwszym współprzewodniczącym był Selim Chazbijewicz, natomiast od 2008 roku obowiązki te pełni Artur Konopacki. Ze strony katolickiej członkiem Rady był bp Tadeusz Pikus, a obecnie bp Romuald Kamiński przewodniczący Komitetu ds. Dialogu z Religiami Niechrześcijańskimi Konferencji Episkopatu Polski. Rada służy umacnianiu pokoju, zaniechaniu agresji we wzajemnych kontaktach, pragnie zapobiegać konfliktom poprzez wzajemne poznanie i zrozumienie, jak również dążyć do przezwyciężenia stereotypów wynikających ze wzajemnej nieznajomości poprzez poznanie religii, kultury, historii i tradycji katolicyzmu i islamu. Z inicjatywy Rady i Komitetu ds. Dialogu z Religiami Niechrześcijańskimi Konferencji Episkopatu Polski co roku, 26 stycznia odbywa się w Kościele katolickim Dzień Islamu. Polski fenomen współżycia może być zachętą dla innych, by w taki właśnie sposób układać stosunki między wyznawcami różnych religii oraz między różnymi narodowościami, jak uważają założyciele Rady.

17 lutego 2011 roku w Pałacu Prezydenckim zainaugurowano obchody 85lecia Muzułmańskiego Związku Religijnego w RP. Prezydent RP Bronisław Komorowski przyjął delegację Związku: członków Najwyższego Kolegium, przewodniczący gmin wyznaniowych, imamowie, zasłużeni działacze, a także ambasadorów państw muzułmańskich, wojewodę mazowieckiego, wojewodę podlaskiego, prezydenta Miasta Białegostoku. Prezydent Komorowski objął obchody jubileuszu MZR w RP honorowym patronatem.

Para prezydencka podczas inauguracji obchodów 85 – lecia MZR w RP (arch.KPRP)

Okolicznościowy tort (AW)

MUZUŁMAŃSKA GMINA WYZNANIOWA W BIAŁYMSTOKU MUZUŁMAŃSKIEGO ZWIĄZKU RELIGIJNEGO W RP

Gminy wyznaniowe są częścią struktury organizacyjnej Muzułmańskiego Związku Religijnego w RP. Każda gmina ma swoją siedzibę i podlega jej określone terytorium. Gminy organizują życie religijne swoich członków.

Jedną z największych muzułmańskich gmin wyznaniowych jest ta skupiająca mieszkających w Białymstoku i okolicach muzułmanów. Jej początków należy szukać w latach 40. i 50. XX wieku, kiedy to ludność tatarska zamieszkująca Podlasie oraz przesiedleńcy z Kresów Wschodnich starali się w nowych granicach państwa polskiego utrzymać pamięć o swojej religii i dziedzictwie. Rodziny tatarskie spotykając się podczas świąt, tworzyły pierwsze komplety nauki religii, spotykano się na wspólne modlitwy w domach prywatnych. Organizowane były wyjazdy do meczetów w Kruszynianach i Bohonikach, dbano o mizary. Kiedy wraz z kolejną falą repatriacji na Podlasie przybył imam Lut Muchła, wspólnota zyskała duchownego. Został on oficjalnym pismem Muzułmańskiego Związku Religijnego powołany do pełnienia obowiązków imama w Białymstoku. Prowadził on księgi metrykalne, udzielał azanów (obrzęd nadania nowo narodzonemu dziecku imienia), ślubów, odprawiał pogrzeby, organizował modlitwy zbiorowe, naukę religii dzieci i spotkania. Dzięki zaangażowaniu Tatarów tworzyły się więc formalne struktury organizacyjne gminy wyznaniowej.

Przewodniczący Gminy Wyznaniowej w Białymstoku:

Lut Muchła
Ali Bohdanowicz
Roman Popławski
Stefan Jasiński
Aleksander Bazarewicz
Adam Miśkiewicz
Halina Szahidewicz

22 kwietnia 1960 roku na wniosek Najwyższego Kolegium Muzułmańskiego Związku Religijnego w PRL, wówczas z siedzibą w Warszawie, powołana została Muzułmańska Gmina Wyznaniowa w Białymstoku przez Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej, Wydział ds. Wyznań. Wspólnota białostocka działająca w ramach MZR w RP stała się szóstą gminą wyznaniową w Polsce. W 1989 roku XI Wszechpolski Kongres MZR przekazał Kruszyniany, meczet i mizar oraz dom parafialny pod patronat Gminy Białostockiej. Gmina ma również pod opieką Dom Kultury Muzułmańskiej w Białymstoku wcześniej zwany „domkiem na Grzybowej” lub domem modlitwy.

Działalność nowopowstałej gminy skupiała się głównie na następujących kwestiach:

- stworzenie bazy lokalowej dla działalności;
- współpraca z funduszem kościelnym;

- nauczanie religii i praca z dziećmi i młodzieżą;
- organizowanie spotkań i modlitw;
- działalność charytatywna;
- współpraca z władzami lokalnymi, centralnymi, organizacjami pozarządowymi i mediami;
- utrzymanie w dobrym stanie technicznym zabytkowych budowli sakralnych będących częścią dziedzictwa polskiego;
- organizowanie wypoczynku dzieci i młodzieży.

Ochrona dziedzictwa kulturowego, przekazywanie wiedzy i nauk religijnych młodemu pokoleniu jest priorytetowym zadaniem Zarządu Gminy. W działalność edukacyjną zaangażowani są rodzice z komitetu rodzicielskiego ale również ci wszyscy, którzy pragną poświęcić swój czas, umacniając międzypokoleniowe więzy.

Systematycznie organizowana jest nauka religii, początkowo w domach tatarskich, następnie lekcje w domu modlitwy prowadzili nauczyciele opłacani z budżetu państwa. Obecnie lekcje odbywają się w jednej ze szkół i prowadzone są przez nauczycieli zatrudnionych przez dyrekcję szkoły. Obok nauczycieli zajęcia prowadzą starsi uczniowie - praktykują, nabierają umiejętności opowiadania o islamie i kulturze tatarskiej, np. podczas oprowadzania turystów po zabytkach sakralnych.

Jubileusz imama Jasińskiego, 18 lutego 2011 roku (KM)

Nauczanie religii obejmuje zdobycie umiejętności czytania Koranu, znajomość poszczególnych wersektów, modlitwy samodzielnej, prowadzenie modlitw zbiorowych, poznanie obrzędów religijnych, historii islamu, historii osadnictwa Tatarów oraz elementy komunikacji międzykulturowej.

Ponadto organizowane są zajęcia mające na celu integrować dzieci i młodzież tatarską. Są to kursy tańca, warsztaty recytatorskie, wspólne gotowanie tradycyjnych potraw, wycieczki, obozy, zajęcia sportowe, jak chociażby nauka jazdy konnej oraz spotkania towarzyskie, tzw. bale młodzieżowe.

Zarząd Gminy, imamowie i młodzież organizują wspólne modlitwy podczas świąt, okolicznościowe, intencyjne i oczywiście podczas modlitw piątkowych. Zarówno dorośli, jak i dzieci uczące się religii uczestniczą w pracach na rzecz obiektów sakralnych.

Zakończenie nauki religii, czerwiec 2004 roku (arch.MGW)

Spotkanie z Prezydentem Miasta Białegostoku Panem Tadeuszem Truskolaskim (arch.MGW)

PRZEWODNICZĄCA MUZUŁMAŃSKIEJ GMINY WYZNANIOWEJ W BIAŁYMSTOKU HALINA SZAHIDEWICZ

Funkcję tę sprawuje nieprzerwanie od 1993 r. W pracy na rzecz białostockiej społeczności tatarskiej jest zaangażowana od wielu lat, wcześniej jako członek zarządu, zastępca przewodniczącego. Z wykształcenia jest nauczycielem, była zastępcą dyrektora szkoły.

W swej działalności zajmuje się nie tylko administrowaniem gminą i jej bieżącymi sprawami ale także kultywowaniem tatarskich tradycji i zwyczajów. W 1999 roku założyła i do dziś prowadzi tatarski zespół dziecięco – młodzieżowy Buńczuk, którego członkowie prezentują tradycyjne tańce tatarskie, recytują poezję i śpiewają stare pieśni. Halina Szahidewicz jest organizatorką licznych spotkań dla społeczności tatarskiej, warsztatów.

Halina Szahidewicz jest jedną z założycieli Rady Wspólnej Katolików i Muzułmanów działającej m.in. na rzecz wzajemnego poznania historii i tradycji obu religii.

Halina Szahidewicz (arch.HSz)

W organizacji wypełnia obowiązki skarbnika. Zasiada w kolegium redakcyjnym czasopism „Pamięć i trwanie” oraz „Przegląd Tatarski”. Dzięki jej staraniom i zaangażowaniu ukazały się liczne wydawnictwa m.in. Podlaski Szlak Tatarski (Białystok 2008) oraz Wierzę w kismet (Warszawa 2010) Teresy Zaniewskiej, Ekslibrisy (Warszawa 2010) Ludwika Piosickiego oraz Tatarskie wierszowanie. Oto moje dziedzictwo (Wrocław – Białystok 2010).

Aktywnie wspiera i uczestniczy w inicjatywach na rzecz dialogu międzywyznaniowego i międzykulturowego, za co została wyróżniona tytułem Człowieka Dialogu 2010 przyznawanego przez Radę Wspólną Katolików i Muzułmanów. Wyróżnienie Halina Szahidewicz otrzymała w uznaniu jej wielkich zasług dla dialogu chrześcijańsko-muzułmańskiego w Polsce. W swojej gminie współpracuje z lokalnymi

parafiami katolickimi, organizuje międzyreligijne spotkania i zaprasza chrześcijan na organizowane cyklicznie modlitwy o pokój.

*Wymienienie tytułem Człowieka Dialogu 2010,
26 stycznia 2011 (arch.NK)*

Kontakt:
Muzułmańska Gmina Wyznaniowa w Białymstoku
MZR w RP
ul. Piastowska 13 f, 15-207 Białystok

IMAMOWIE MUZUŁMAŃSKIEJ GMINY WYZNANIOWEJ W BIAŁYMSTOKU

Imam to osoba duchowna sprawująca posługę przy meczecie. Imamem może zostać każdy muzułmanin, pod warunkiem, że dysponuje odpowiednią wiedzą teologiczną i znajomością rytuałów oraz wykazuje się właściwą postawą moralną.

Opiekę duchową nad społecznością białostockich muzułmanów sprawowali kolejno:

Imam Lut Muchła

Pierwszy imam Muzułmańskiej Gminy Wyznaniowej w Białymstoku po II wojnie światowej. Urodził się 10 lutego 1902 roku w Sidrze, powiat sokólski. W 1914 roku wraz z całą rodziną wyjechał do Kazania, rok później ukończył szkołę naczelną. W latach 1915 – 1921 zgłębiał zasady islamu, prawo i teologię muzułmańską w kazańskiej medresie. Po ukończeniu medresy został nauczycielem religii muzułmańskiej w szkole początkowej w Słonimiu obowiązki te wykonywał do 1924 roku. Następnie przez trzy lata prowadził gospodarstwo rolne w Świsłoczy powiat wołkowyski. W 1927 rozpoczął posługę jako imam w meczecie i jednocześnie uczył religii muzułmańskiej w szkole początkowej w Słonimiu. Obowiązki te wykonywał do 1929.

W kolejnych latach był kolejno wybierany na imama w Skidlu, powiat grodzieński (1929-1933), oraz w Daubuciszkach woj. wileńskie (1933-1939). Okres wojenny spędził w Niekraszuńcach, znajdujących się w powiecie. Lida. W roku 1946 z rodziną mieszkał w Sokółce. Funkcję imama w białostockiej gminie wyznaniowej objął w roku 1947 i sprawował ją do 1979 roku.

Lut Muchła (arch.NK)

Imam Aleksander Chalecki

Urodził się 15 marca 1915 roku w Krugło na białostocczyźnie w posiadłości, którą jego prapradziadek, pułkownik, otrzymał za zasługi w obronie Rzeczypospolitej. W sierpniu 1915 roku rodzina Chaleckich emigrowała do Kazania w Tatarstanie. W 1921 roku Chaleccy powrócili do Polski, lecz ich gospodarstwo w Krugło było zajęte i zrujnowane. Zamieszkali w Tryplach. W 1929 roku Aleksander Chalecki ukończył szkołę podstawową. W 1933 roku z matką i rodzeństwem przeprowadził się do Kruszynian do gospodarstwa po babci. W październiku 1938 roku ożenił się z Heleną Popławską. W roku 1938 został powołany do czynnej służby wojskowej w 13 Pułku Ułanów Wileńskich w Nowowilejce. Decyzją przełożonych został skierowany do szkoły podoficerskiej, którą ukończył ze stopniem kaprała. Aleksander Chalecki był ułanem I szwadronu tatarskiego w 13 Pułku Ułanów Wileńskich i po wybuchu II wojny światowej uczestniczył w kampanii wrześniowej. W październiku 1939 roku podczas działań zbrojnych dostał się do niewoli niemieckiej, z której wraz z Alim Mucharskim uciekli w 1942. Schronienie znaleźli w Kruszynianach, gdzie byli ukrywani do zakończenia wojny.

Aleksander Chalecki
(arch.NK)

W 1945 roku wraz z rodziną zamieszkał w Białymstoku. W latach 1946 – 1960 był muezinem w Muzułmańskiej Gminie Wyznaniowej w Białymstoku i członkiem Najwyższego Kolegium Muzułmańskiego Związku Religijnego. Od 1960 do 1980 roku był muezinem i członkiem Komisji Rewizyjnej w Muzułmańskiej Gminie Wyznaniowej w Białymstoku. Po śmierci imama Lat Muchli w 1980 roku powołany został na imama w Muzułmańskiej Gminie Wyznaniowej w Białymstoku. Jednocześnie wspólnota tatarska podjęła z inicjatywy imama Chaleckiego i Adama Miśkiewicza starania o pozyskanie godnego miejsca modlitw. 23 marca 1981 roku społeczność tatarsko-muzułmańska otrzymała do dyspozycji dom przy ulicy Grzybowej 42 w Białymstoku. Imam Chalecki zasłynął jako doskonały organizator życia religijnego muzułmanów w Białymstoku, angażując się również w akcje charytatywne i działalność humanitarną, uczestniczył również w konferencjach międzynarodowych i spotkaniach ekumenicznych, m.in. z Papieżem Janem Pawłem II, Wielkim Muftim Libanu, królem Maroka. Był członkiem Rady Imamów przy Najwyższym Kolegium Muzułmańskiego Związku Religijnego w RP oraz współzałożycielem Rady Wspólnej Katolików i Muzułmanów.

Aleksander Chalecki zmarł 20 marca 2006 roku w wieku 91 lat.

Imam Mustafa Stefan Jasiński

Urodził się 18 lutego 1911 roku na Podlasiu, w Malawiczach Górnych, w powiecie Sokółka. W roku 1916 rodzina Jasińskich wyjechała do dalekiego Symferopola, a w 1917 roku do Kazania, gdzie uczęszczał on do rosyjskiej szkoły powszechnej oraz tatarskiej medresy. Rodzina po śmierci ojca powróciła w roku 1922 do Malawicz Górnych. W 1928 roku Stefan Jasiński wyjechał do Wilna, gdzie uczył się i pracował. W 1933 roku został powołany do czynnej służby wojskowej w I Dyonie Pomiarów Artylerii w Toruniu. W roku 1935 ukończył szkołę podoficerską ze stopniem kaprała.

Po zakończeniu służby wojskowej powrócił do Wilna, do pracy w komunikacji miejskiej i jednocześnie do szkoły wieczorowej zdobywając dużą maturę. W 1937 roku przeniesiono go do rezerwy w stopniu plutonowego.

W momencie wybuchu II wojny światowej trafił na front, zaś po kapitulacji dostał się w Archangielsku do niewoli bolszewickiej, w której przebywał od 7 września do 31 listopada 1939 r. Po zwolnieniu udało mu się dotrzeć do Malawicz Górnych. Ukończył kurs administracji kolejowej i zatrudnił się jako kierownik ekspedycji towarowej tranzytowej na kolei na odcinku Grodno-Łosośna. W roku 1941, po napaści Niemiec na ZSRR, wrócił do Malawicz Górnych, i tam właśnie w roku 1944 wstąpił w związek małżeński. W roku 1949 r. objął stanowisko kierownika sklepu Motozbyt-u w Białymstoku. 16 marca 1996 roku otrzymał odznakę weterana walk o niepodległość, zaś 30 października 2000 roku został mianowany podporucznikiem Wojska Polskiego.

Religijna edukacja przyszłego imama rozpoczęła się w Tatarstanie. Później zgłębiał naukę o islamie pod opieką imama Luta Muchli. Mustafa Stefan Jasiński związał się początkowo z meczetem w Kruszynianach. Od roku 1975 do 1980 sprawował tam funkcję muezina przy imamie Józefie Popławskim, natomiast w latach osiemdziesiątych był imamem w Kruszynianach. W okresie 1988 - 1991 prowadził naukę religii muzułmańskiej dla dzieci w Sokółce. W latach dziewięćdziesiątych pełnił obowiązki imama meczetu w Bohonikach, by po roku 2000 ponownie

*Stefan Mustafa Jasiński
(KM)*

imama meczetu w Kruszynianach. Od roku 2006 jest imamem w Domu Modlitwy w Białymstoku. Jest także doradcą w sprawach szariatu Muzułmańskiego Związku Religijnego w RP. W roku 2011 przypadła setna rocznica urodzin imama Stefana Jasińskiego, które były obchodzone przez Tatarów z całej Polski w Domu Modlitwy w Białymstoku.

Imam, Mufti RP Tomasz Miśkiewicz

Tomasz Miśkiewicz, urodził się 9 lipca 1977 roku w Białymstoku. Dzieciństwo i wczesną młodość spędził w rodzinnej Suchowoli. W latach 1993 - 2000 dzięki uzyskanemu stypendium ukończył w Arabii Saudyjskiej - Instytut Nauczania Języka Arabskiego dla Obcokrajowców, szkołę średnią oraz studia teologiczne - prawo muzułmańskie na Uniwersytecie Islamskim w Medynie. Po zakończeniu edukacji w październiku 2000 roku został powołany na imama Muzułmańskiej Gminy Wyznaniowej w Białymstoku. W 2001 roku został wybrany Przewodniczącym Rady Imamów MZR w RP. W latach 2000 - 2007 był nauczycielem religii muzułmańskiej w Szkole Podstawowej nr 28 w Białymstoku. W 2003 roku objął urząd dyrektora Centrum Kultury Islamu

Tomasz Miśkiewicz (AI)

w Warszawie. W 2004 roku objął urząd Muftiego Rzeczypospolitej Polskiej oraz Przewodniczącego Najwyższego Kolegium MZR. Od 2000 roku imam Tomasz Miśkiewicz jest członkiem Rady Wspólnej Katolików i Muzułmanów w Polsce. Prowadzi i nadzoruje ze strony Muzułmańskiego Związku Religijnego w RP system Halal w Polsce. Zainicjował wiele projektów kulturalnych o zasięgu ogólnopolskim takich jak: Podlaskie Dni Kultury Muzułmańskiej, Dni Kultury Tatarskiej, Podlaskie Dni Bajramowe w tym obchody Dnia Modlitwy o Pokój i Sprawiedliwość na świecie w Kruszynianach. Tomasz Miśkiewicz jest także pomysłodawcą i członkiem redakcji kwartalnika „Przegląd Tatarski” oraz „Muzułmanie Rzeczypospolitej”. Przygotowuje i prowadzi wykłady i uczestniczy w konferencjach na temat historii islamu, dialogu kultur i religii w kraju i zagranicą. Działa w międzynarodowych organizacjach muzułmańskich w Europie i na świecie m.in. Światowej Lidze Muzułmańskiej z siedzibą w Arabii Saudyjskiej, Europejskiej Konferencji Islamskiej z siedzibą w Brukseli.

Od czerwca 2006 roku jest honorowym obywatelem Krynek. W roku 2006 został odznaczony przez Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego Srebrnym Krzyżem Zasługi, dwa lata później a przez Króla Arabii Saudyjskiej Srebrnym Medalem Zaangażowania na Rzecz Dialogu.

W roku 2009 pojął za żonę Barbarę Pawlic.

Odnaczenie imama Jasińskiego (arch.NK)

Prezydent RP Bronisław Komorowski dnia 17 lutego 2011 roku uhonorował przedstawicieli Tatarów polskich za wybitne zasługi w działalności na rzecz społeczności muzułmańskiej w Polsce

oraz dialogu międzyreligijnego i międzykulturowego. Odnaczeni zostali:

KRZYŻEM OFICERSKIM ORDERU ODRODZENIA POLSKI

pośmiertnie **Aleksander Chalecki**

KRZYŻEM KAWALERSKIM ORDERU ODRODZENIA POLSKI

Mustafa Stefan Jasiński oraz pośmiertnie **Bekir Jakubowski** i **Ali Ismail Woronowicz**

ZŁOTYM KRZYŻEM ZASŁUGI

Tomasz Miśkiewicz.

Odnaczenie Muftiego Miśkiewicza (arch.KPRP)

BIAŁOSTOCKI DOM KULTURY MUZUŁMAŃSKIEJ MUZUŁMAŃSKIEGO ZWIĄZKU RELIGIJNEGO W RP

Najstarszym miejscem modlitw i spotkań muzułmanów w Białymstoku jest Dom Modlitwy przy ul. Piastowskiej 13F. W tym samym budynku mieści się też główna siedziba Najwyższego Kolegium Muzułmańskiego Związku Religijnego w RP oraz sekretariat MZR w RP. Miejsce to służy praktykom religijnym (pełni rolę meczetu) oraz spotkaniom okolicznościowym społeczności muzułmańskiej. Budynek Domu Modlitwy został przekazany przez władze miasta Białegostoku Muzułmańskiemu Związkowi Religijnemu w 1981 roku.

Obecnie obiektowi nadano nazwę Dom Kultury Muzułmańskiej, w którym prowadzona jest działalność: religijna, kulturalna, edukacyjna, informacyjna, administracyjna.

Dom Kultury Muzułmańskiej (AI)

Dom Kultury Muzułmańskiej to przede wszystkim praktykowanie islamu. Religijna tradycja tatarska to działania rytualne, które powiązane są z cyklem życia człowieka, jego narodzinami, śmiercią, zawieraniem małżeństw oraz modlitwami i świętami. Przy ulicy Piastowskiej co piątek muzułmanie spotykają się na modlitwie.

Święta muzułmańskie dla Tatarów mają charakter nie tylko kultowy, ale są również potwierdzeniem ich odrębności, zmanifestowaniem przywiązania do tradycji, dowodem posiadania własnego oblicza. Polscy Tatarzy obchodzą tzw. bajramy, czyli święta związane ściśle z muzułmańskim kalendarzem. Najważniejsze święta wyznawców islamu to: Ramadan Bajram, Kurban Bajram, Tarawih (modlitwa nocna w miesiącu postu) święta Aszury czy z okazji Mielud (muzułmański nowy rok). Święta te służą przede wszystkim integracji środowiska muzułmańskiego, gdyż na ich czas Tatarzy zbierają się zazwyczaj w domach modlitw i meczetach. Modlą się wówczas wspólnie, odwiedzają cmentarze, a wieczorem organizują huczne tatarskie bale.

Do tradycji obchodów świąt muzułmańskich weszło już na stałe urządzenie zabaw tanecznych. Odbywały się one także z innych okazji ważnych dla całej społeczności. Zapoczątkowali je Tatarzy na Wileńszczyźnie w końcu XIX wieku. Ponoć na organizowanych przez nich balach tatarskich - jak nazywano te zabawy, bywało zawsze ponad 200 osób. Zapraszali na nie także współwyznawców z Krymu i Powoźa. Uczestniczyli w nich też zaprzyjaźnieni z nimi Polacy, przeważnie sąsiedzi Tatarów ze szlacheckich zaścianków. Bal bez muzyki nie jest prawdziwym balem, a że Tatarzy uwielbiają taniec, wszystkie zabawy odbywają się od zawsze przy akompaniamencie zespołów muzycznych i przebojów lubianych przez wiele pokoleń.

W II Rzeczypospolitej zabawy tatarskie stały się nierozłącznym dodatkiem większych spotkań czy zjazdów towarzyskich. Słynęły z nich Wilno, Nowogródek, Słonim i Iwje-Murawszczyzna. Odbywały się one także w małych ośrodkach tatarskich, takich jak: Kleck, Lachowicze, Mir, Iwanowo czy Kruszyniany. Po II wojnie światowej powrót to tej tradycji rozpoczęto od skromnych potańcówek w Bohonikach i Sokółce. Na większych zabawach zaczęto się spotykać dopiero w drugiej połowie lat pięćdziesiątych, organizatorami byli Tatarzy z Sokółki. Im należy zawdzięczać, że zwyczaj ten został ożywiony. Później zadanie urządzenia balów tatarskich przejęli na siebie ich współbratymcy z Białegostoku i nadal kultywują ten zwyczaj.

Dom Kultury Muzułmańskiej żyje nie tylko od święta, organizowane są tu śluby, uroczystości pogrzebowe, iftary (uroczyste wieczorne posiłki podczas ramadanu), itikafy (modlitwy, medytacje w meczecie, odbywane w intencji zbliżenia się do Allaha), zajęcia religijne i edukacyjne dla dzieci, młodzieży i dorosłych, spotkania świąteczne oraz lahi – uroczyste zakończenie nauki religii dla dzieci. Dom Kultury to także miejsce realizacji rozmaitych projektów kulturalnych, za które odpowiada Muzułmański Związek Religijny w RP i Gmina Wyznaniowa w Białymstoku, m.in. Podlaskie Dni Bajramowe, Podlaskie Dni Kultury Muzułmańskiej, warsztaty kuchni orientalnych oraz dla organizowany dla młodych muzułmanów Dzień Dziecka.

Sala modlitwy (A1)

Dom Kultury Muzułmańskiej jest otwarty dla turystów i osób pragnących zwiedzić meczet, dowiedzieć się więcej o społeczności muzułmańskiej. Zainteresowani religią i kulturą islamu mogą uzyskać szereg informacji, skorzystać z biblioteki, która posiada w swych zasobach publikacje o islamie i Tatarach w Polsce i na świecie. Tu także można nabyć książki o islamie oraz kwartalniki „Przegląd Tatarski” i „Muzułmanie Rzeczypospolitej”.

Dom Kultury to zabytkowy drewniany parterowy dom, który został wybudowany najprawdopodobniej przed wojną.

Parter nawiązuje wystrojem do architektury meczetu z charakterystycznym minbarem i zaznaczonym mihrabem, wskazującym kierunek modlitwy muzułmanów (Mekka). Znajduje się tu sala modlitwowa męska, sala modlitwowa damska. Parter służy także do zajęć edukacyjnych i kulturalnych.

Poddasze zostało zaadaptowane na pomieszczenia biurowe: Sekretariat Najwyższego Kolegium Muzułmańskiego Związku Religijnego w RP, gabinet Muftiego oraz sala posiedzeń i pokój gościnny. Teren wokół domu jest wykorzystywany podczas organizacji licznych imprez o charakterze kulturalnym.

Tabliczka Szlaku białostockich świątyni (BP-M)

Szlak białostockich świątyni, to trasa obrazująca spuściznę wielu wyznań miasta. Zwiedzanie rozpoczyna się od kościoła Zmartwychwstania Pańskiego na Białostoczku, następnie obejmuje cerkiew Zmartwychwstania Pańskiego i Świętego Ducha, Sanktuarium Miłosierdzia Bożego, synagogę Cytronów (obecna Galeria im. Sleńdzińskich), kościół św. Wojciecha, cerkiew Mądrości Bożej, Dom Modlitwy muzułmanów przy ul. Piastowskiej oraz kościół Niepokalanego Serca Maryi.

Szlak białostockich świątyni jest finansowany z Urzędu Miasta Białegostoku.

Więcej informacji: www.odkryj.bialystok.pl/szlak_bialostockich_swiatyn

Kontakt:

**Dom Kultury Muzułmańskiej, w którym znajduje się sala modlitw
ul. Piastowska 13F, tel.+48 85 7324023, +48 605612137**

HISTORYCZNE OBIEKTY SAKRALNE PODLASIA. MECZETY I MIZARY

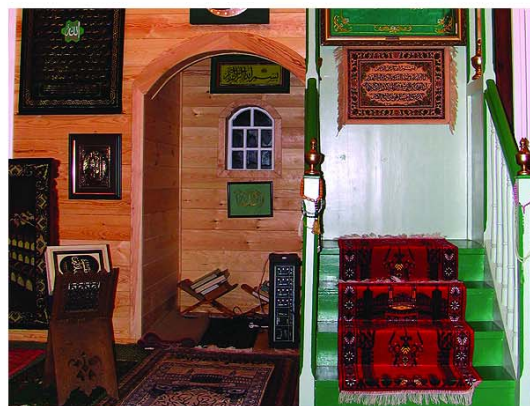
Meczet to świątynia wyznawców islamu, najbardziej typowa budowla muzułmańska. Słowo meczet oznacza dowolny budynek, w którym oddaje się cześć Bogu, niezależnie od jego architektury.

Meczet w Bohonikach

Wieś Bohoniki, obecnie w województwie podlaskim, nadana została przez króla Jana III Sobieskiego w 1679 roku, tatarskim oddziałom rotmistrzów Gazy Sieleckiego i Bohdana Kieńskiego, w zamian za zaległy żołd. Meczet w Bohonikach istniał już na początku XVIII wieku. Data budowy obecnego nie jest znana, ale prawdopodobnie, jest to połowa XIX wieku. Meczet jest drewniany, wpisany na krajową listę zabytków.

Meczet w Bohonikach (AI)

Wnętrze meczetu w Bohonikach (AI)

Meczet w Kruszynianach

Wieś Kruszyniany, obecnie w województwie podlaskim, nadana została przez króla Jana III Sobieskiego w 1679 Tatarowi pułkownikowi Samuelowi Mirzie Krzczowskiemu i żołnierzom jego chorągwi, w zamian za zaległy żołd. Data budowy meczetu nie jest znana, prawdopodobnie jest to druga połowa XVIII wieku, lub pierwsza połowa XIX wieku. Meczet przeszedł gruntowny remont w 1846, wykonany jest z drewna, wpisany na krajową listę zabytków

Meczet w Kruszynianach (AI)

Modlitwa świąteczna w meczecie w Kruszynianach (arch.NK)

Mizarami muzułmanie polscy nazywają cmentarze. Mizary na Podlasiu znajdują się w następujących miejscowościach:

Bohoniki

Mizar położony za wsią, założony w drugiej połowie XVIII wieku, czynny do dzisiaj. Mizar w środkowej części wsi prawdopodobnie założony przez pierwszych osadników muzułmańskich w Bohonikach, tzn. w końcu XVII wieku. Obecnie nieczynny.

Kruszyniany

Mizar położony w centralnej części wsi. Założony prawdopodobnie na końcu XVII lub na początku XVIII wieku. Czynny do dzisiaj.

Studzianka

Mizar położony za wsią, założony prawdopodobnie przez pierwszych osadników muzułmańskich po 1679 roku. Nieczynny od II wojny światowej.

Lebiedziew

Mizar ulokowany za wsią, założony prawdopodobnie przez pierwszych osadników muzułmańskich tzn. po 1679 roku. Nieczynny od I wojny światowej.

Mizar w Kruszynianach (A1)

Mizar w Kruszynianach (A1)

ŻYCIE KULTURALNE MUZUŁMANÓW

Podlaskie Dni Bajramowe

Tatarzy polscy co roku obchodzą święta Ramadan Bajram, na zakończenie miesiąca postu-ramadanu. Wydarzenie te są nierozłączną częścią ich tradycji religijnej oraz narodowościowej. Uroczystości są organizowane przez Muzułmański Związek Religijny w RP Najwyższe Kolegium od 2007 roku.

Spotkania Bajramowe są świetną okazją do podtrzymania tożsamości kulturowej wśród młodego jak i starszego pokolenia społeczności tatarskiej, pozwala na identyfikację z własną grupą oraz przedstawienia dziedzictwa kulturowego Tatarów Polskich, ich tradycji, pieśni, poezji. Dla społeczności tatarskiej, tak silnie zintegrowanej ze społeczeństwem polskim, bardzo ważne jest dbanie o zachowanie obyczajów, podtrzymywanie pamięci o zwyczajach wynikających z zasad wiary - islamu oraz z przyjętych wzorów w mniejszości etnicznej Elementem bardzo ważnym dla tożsamości mniejszości jest jej kuchnia, smaki, dieta, sztandarowe potrawy. Ważne dla społeczności spotkanie, oprócz uczczenia święta muzułmańskiego obchodzonego w tradycji tatarskiej, to także doskonała okazja do odnowienia więzi. Jest to okazja do promocji ponad 300-letniej historii i zwyczajów Tatarów polskich. W ramach Dni Bajramowych odbywają się historyczne sesje popularnonaukowe, wystawy, prezentacja zespołu tatarskiego oraz degustacja potraw tatarskich.

Bale Tatarskie

Najwyższe Kolegium MZR w RP stara się również podtrzymać tradycję bali organizowanych z okazji świąt religijnych. W roku 2009, 2010 oraz 2011 bale odbyły się po zakończeniu postu, podczas świąt Ramadan Bajram.

*Koncert zespołu "Ansambł Peregrinus" - program muzyki tatarskiej,
Podlaskie Dni Kultury Muzułmańskiej, 23 maja 2010 (AW)*

Dni Kultury Tatarskiej

Obchody Dni Kultury Tatarskiej służą prezentacji tradycji i kultury Tatarów.

Jest to okazja do poznania społeczności wyznawców islamu podczas wykładów, warsztatów, spotkań kulinarnych. Na gości co roku czeka wiele atrakcji: pokazy filmów, grup rekonstrukcyjnych, występy artystyczne, opowieści o przeszłości ziem, na których zamieszkują Tatarzy oraz możliwość zwiedzania miejsc kultu religijnego.

Poprzez realizację projektu społeczność tatarska ożywia własną tożsamość kulturową, integruje się wewnętrznie lecz przede wszystkim mieszkańcy regionu Podlasia mogą się zapoznać z bogatą i wciąż żywą historią Tatarów.

Podlaskie Dni Kultury Muzułmańskiej

Hasłem, które przyświeca organizatorom Podlaskich Dni Kultury Muzułmańskiej, Muzułmańskiemu Związki Religijnemu w RP jest: „Poznaj kulturę islamu”. Od 2007 roku uczestnicy tego wydarzenia mają możliwość zapoznać się z dziedzictwem tejże kultury poprzez kontakt z pieśnią oraz wierszami podczas występu zespołów, skosztować tradycyjnych potrawy tatarskich oraz spróbować własnych sił przygotowując pierekaczewniki czy kibiny.

Wszyscy zainteresowani mogą pogłębić wiedzę o elementach kultury tatarskiej – muzułmanów polskich poprzez udział w wykładach, także o tematyce religijnej. Wydarzenie to promuje miasto Białystok poprzez zaakcentowanie jego wielokulturowości, wielowiekowych dziejów współżycia różnych religii i kultur.

Warsztaty kulinarne

Organizowane cyklicznie spotkania z niematerialnym dziedzictwem Tatarów. Podczas ich trwania uczestnicy uczą się przygotowywać tatarskiej przysmaki, takie jak pierekaczewnik, kibiny czy kołoduny. Wspólne gotowanie jest okazją do odkrycia tradycji kulinarnych Tatarów, opowieści o zwyczajach i życiu codziennym. Poprzez ich poznanie możliwe staje się pełne uczestnictwo w kulturze regionu. Przekazy o tradycyjnej oprawie spożywania posiłków i obchodzenia świąt, buduje niepowtarzalny klimat, dzięki któremu przybliża się historię polskich muzułmanów, umacniając jej tożsamość. Warsztaty są połączone z odwiedzinami meczetu oraz mizaru czyli miejsc tak istotnych dla pamięci wspólnoty.

Pierekaczewnik (arch.NK)

Kibiny (arch.NK)

Różne projekty kulturalne, edukacyjne, wydawnicze są realizowane dzięki dotacjom z Urzędu Miasta Białegostoku, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

MSWiA

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

Szlak tatarski

Jest to szereg miejscowości podlaskich związanych historycznie, architektonicznie oraz współcześnie z kulturą tatarską i religią muzułmańską. Podlaski Szlak Tatarski liczy 150 km i obejmuje następujące etapy: Białystok, Sokółka, Bohoniki, Krynki, Kruszyniany.

Szlak rozciąga się wokół malowniczego krajobrazu Wzgórz Sokólskich, Puszczy Knyszyńskiej oraz Pagórków Nadświsłockich. Centralnymi miejscowościami szlaku są Kruszyniany i Bohoniki. Są to najstarsze w obecnych granicach Polski skupiska wyznawców islamu. Pamiętają one pierwszych Tatarów sprzed ponad 300 lat, osadzonych tu przez Jana III Sobieskiego. Jednakże już sama podróż w te miejsca dostarcza przyjemności obserwowania przepięknej przyrody i interesujących miejscowości oraz miejsc kultu religijnego wyznawców islamu: meczetów, mizarów czy zabytkowych budowli.

Meczet w Kruszynianach (fot. AI)

Sztuka tatarska

Zawdzięcza swe oblicze wyjątkowej mieszance kultur nadwołżańskich Bułgarów, Złotej Ordy i Chanatów, jak również bezpośrednim wpływom cywilizacji islamu. Jest niezwykłą mieszanką świata Wschodu i Zachodu. Pamięć o kulturze polskich Tatarów przechowywana jest w białostockich muzeach.

Muzeum Historyczne w Białymstoku jest właścicielem jedynej w kraju kolekcji pamiątek związanych z osadnictwem tatarskim na pograniczu polsko - litewsko - białoruskim. Unikalność zbiorów sprawia, że dość często białostockie eksponaty podróżują po kraju wzbogacając wystawy czasowe organizowane w innych miastach. Gromadzenie zbiorów tatarskich rozpoczął popularyzator wiedzy o Tatarach, Maciej Konopacki. Wśród orientalnych pamiątek o charakterze religijnych szczególnie cenne są rękopiśmienne księgi modlitewne - Koran i chamaity (książki do nabożeństwa) - powstałe w środowisku Tatarów polskich w XIX w oraz muhiry, dywaniki modlitewne i wiele innych.

Koran (arch.NK)

Chamaït (arch.NK)

Placówka, będąca oddziałem Muzeum Podlaskiego przedstawia historię miasta i regionu. W jego zbiorach znajduje się ponad 35 tysięcy eksponatów, zgromadzonych w działach: realia, ikonografia, archiwalia, numizmaty. Warto zobaczyć zabytki kultury mieszczańskiej oraz Gabinet Numizmatyczny z kolekcją 16 000 monet, medali i papierów wartościowych

Kontakt:

Muzeum Historyczne, Oddział Muzeum Podlaskiego w Białymstoku
ul. Warszawska 37, 15 – 062 Białystok
tel. +48 85 7482119, www.muzeum.bialystok.pl

Muzeum Społeczne Ziemi Sokólskiej jest jedną z form działalności Sokólskiego Ośrodka Kultury. W ciągu 20 lat w trzech działach: historycznym, tatarskim i etnograficznym udało się zebrać blisko dwa tysiące eksponatów i dokumentów obrazujących dzieje Sokólszczyzny.

Dział tatarski, będący jednym z pierwszych etapów wędrówki „Szlakiem tatarskim”, przypomina dzieje osadnictwa tatarskiego na terenie Rzeczypospolitej i Litwie, przybliża zwyczaje Tatarów polskich, ich tradycję oraz wzajemne przenikanie się kultury polskiej i tatarskiej.

Kontakt:

Muzeum w Sokółce
ul. Piłsudskiego 2, 16 – 100 Sokółka, tel. +48 85 711 24 35

www.sokolka.pl/muzeum.htm

ZESPÓŁ ARTYSTYCZNY BUŃCZUK

Buńczuk oznacza ogon konia owinięty plecionką z barwionego włosa, osadzony na długim drzewcu i zwieńczony metalową kulą. Używany był jako azjatycki znak wojskowy głównie w Turcji osmańskiej przy wypowiedaniu wojny.

Zespół tatarski dziecięco – młodzieżowy powstał w 1999 roku, nazwę „Buńczuk” przybrał w 2000 roku w czasie występów na „Letniej Akademii Wiedzy o Tatarach Polskich” w Sokółce w sierpniu 2000 roku. Pierwotnie miał on charakter tylko wokalny-recytatorski z udziałem Oliwii Bukin grającej na flecie i Elwiry Szahidewicz, która grała na gitarze i śpiewała piosenki po polsku, dopiero po jakimś czasie zastępując go językiem tatarskim. Halina Szahidewicz uczyła młodzież także recytacji fragmentów Koranu oraz wierszy poetów tatarskich w oryginale. Pierwszy występ miał miejsce na deskach Wojewódzkiego Ośrodka Animacji Kultury, a następnie sokólskiego kina. Inicjatywa ta cieszyła się dużym powodzeniem wśród młodych muzułmanów mieszkających na Podlasiu i szybko zaczęła się rozwijać - pojawiły się tatarskie piosenki i tańce. Niektórych układów choreograficznych uczyła zawodowa tancerka Lewiza Bigbułatowa. Oryginalne stroje krymskie zostały wykonane w pracowni hafciarskiej Ajszy Osmanowej w Symferopolu.

Festiwal Kalejdoskop Kultur we Wrocławiu, 20 czerwca 2010 (fot. Janusz Wójtowicz)

Zespół tworzą dzieci i młodzież tatarska w wieku 6 – 25 lat. W trzech sekcjach: recytatorskiej, wokalny – instrumentalnej i tanecznej działa 28 osób. W programie Buńczuka są utwory poetów tatarskich i piszących o Tatarach, piosenki tatarskie, tureckie i polskie, tańce w strojach i do melodii na motywach krymskich, baszkirskich i Tatarstanu. Narodowa artystka Baszkirii, Mamina Guzel była autorką choreografii do melodii baszkirskich.

Buńczuk wystąpił dotąd m.in. Białymstoku, Krynkach, Opolu, Warszawie, Wrocławiu, Szczecinie, Gdańsku, Gdyni, Puńsku, Białej Podlaskiej, Krakowie, Zakopanem, Pieniężnie, Mszanej, Trokach, Wilnie, Poznaniu, Sokółce, Palermo. Zespół przedstawia swój program artystyczny na imprezach organizowanych przez Muzułmański Związek Religijny w RP, Związek Tatarów Rzeczypospolitej Polskiej, władz miasta oraz na zaproszenie w wydarzeniach traktujących o Tatarach polskich.

Występ w Pałacu Prezydenckim w Warszawie, 17 lutego 2011 (arch.MGW)

Występ podczas wizyty Księcia Walii Karola w Kruszyńniach, 16 marca 2010 (arch.HSz)

WYDAWNICTWA SPOŁECZNOŚCI MUZUŁMAŃSKIEJ

Dziejom Tatarów – muzułmanów polskich poświęcono wiele publikacji. Przedstawiają one sporo faktów z przeszłości tatarskiej w Polsce oraz zapoznają czytelników z obyczajami i religią tej mniejszości etnicznej. Omawiają one życie codzienne Tatarów, ich wierzenia, heraldykę i wojskowość.

Kwartalnik „Przegląd Tatarski” dba o popularyzację ponad 600 –letniej historii Tatarów w Polsce. Problematyka historyczna poruszana w piśmie umiejscawia społeczność tatarską w społeczeństwie polskim, europejskim, którego Tatarzy są czynnymi uczestnikami od wieków. Naukowa - odkrywa i wyjaśnia wkład tatarskich pokoleń w wiele istotnych dziedzin nauki, kultury i sztuki. Relacjonowanie codziennego życia współczesnej wspólnoty tatarskiej jest dowodem jej obecności, trwania, aktywności. Tatarzy byli i są świadomi swego pochodzenia, ale też są obywatelami tej ziemi. Pismo ukazuje ich w możliwie szeroki sposób - jako istotną część polskiego społeczeństwa.

W czasopiśmie pojawiają się relacje z aktualnych wydarzeń, spotkań, projektów poświęconych tematyce tatarskiej lub z udziałem jej społeczności, artykuły naukowe opracowywane przez badaczy z ośrodków. Na łamach „Przeglądu Tatarskiego” przeczytać można wspomnienia, opisy dawnego życia i obyczajów, charakterystyka życia społeczności tatarskich w krajach Europy Wschodniej. Pismo wydawane jest dzięki dofinansowaniu ze środków Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji od 2009 roku. Nakład wynosi 500 egzemplarzy.

„**Muzułmanie Rzeczypospolitej**” to nowe czasopismo polskiej społeczności muzułmańskiej. Jego wydawcą jest Muzułmański Związek Religijny w RP, a tytuł stanowi kontynuację biuletynu informacyjnego, którego cztery numery ukazały się w 2006 roku podczas obchodów 80-lecia MZR w RP. Pismo, redagowane przez zespół w składzie: Musa Czachorowski (redaktor naczelny), Selim Chazbiewicz (przewodniczący Rady Redakcyjnej), Aleksander Miśkiewicz, Tomasz Miśkiewicz, Halina Szahidewicz i Dagmara Sulkiwicz. Prezentuje istotne wydarzenia z życia muzułmanów w Polsce, reaguje na sprawy ważne, poruszające całą społeczność, jak też popularyzuje zasady, historię i tradycje islamu. Nakład wynosi 500 egzemplarzy.

„**Pamięć i trwanie**” to rocznik społeczno – kulturalny wydawany przez Gminę Wyznaniową w Białymstoku. Tematyką rocznika są dzieje Tatarów polskich, dotyczące głównie XIX i XX wieku, przeszłość i dzień dzisiejszy Ziemi Białostockiej, jak i innych regionów wchodzących w skład województwa podlaskiego. „Pamięć” oznacza przeszłość, o której nigdy nie należy zapominać a „Trwanie” to nasz czas obecny - rzeczywistość, w której żyjemy. Szczególne miejsce zajmują najważniejsze wydarzenia z życia Tatarów w mijającym roku.

Od 1993 r. ukazuje się czasopismo „Rocznik Tatarów Polskich”. Jego twórcami są dr Selim Chazbiewicz oraz dr Ali Miśkiewicz. Pismo jest kontynuacją przedwojennego „Rocznika Tatarskiego” z podtytułem „pismo naukowe, literackie i społeczne”. „Rocznik Tatarów Polskich” ukazuje się jako pismo Związku Tatarów Polskich w Rzeczypospolitej Polskiej. Rocznik ukazuje się w roku następnym zamykając wszystkie wydarzenia roku poprzedniego.

Dzięki staraniom Najwyższego Kolegium Muzułmańskiego Związku Religijnego w RP wydane zostały następujące publikacje książkowe: Jak czytać Kur'an i o dziennych modlitwach w islamie (Białystok 1992), kolejna edycja informatora turystyczno-kulturalnego Podlaski Szlak Tatarski (wydany przez Muzułmańską Gminę Wyznaniową MZR w RP przy pomocy finansowej MSWiA), Muzułmanie na ziemiach Rzeczypospolitej (Białystok 2006) autor Artur Konopacki, Muslims on Polish Soil (Białystok 2008), folder Odkryj islam (Białystok 2009, przy pomocy finansowej Prezydenta Miasta Białystok), Statut i informator Muzułmańskiego Związku Religijnego w Rzeczypospolitej Polskiej (Wrocław, Białystok 2009), Al Fatiha i 13 sur Świętego Koranu, książka do nauki czytania i recytowania sur (Wrocław 2010). Wydawane są ponadto kalendarze muzułmańskie, druki okolicznościowe, widokówki z cyklem obrazów Elwiry Sobolewskiej – Waliszewskiej Meczety na ziemiach Polski, Litwy i Białorusi.

Aktualne wydawnictwa, szczegóły www.mzr.pl (AI)

ZWIĄZEK TATARÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Związek Tatarów jest organizacją skupiającą obywateli polskich pochodzenia tatarskiego. Organizacja powstała w 1992 roku w nawiązaniu do bogatych tradycji przedwojennych, dziedzictwa przodków tatarskich służących wiernie swej ojczyźnie Rzeczypospolitej. Związek zabiega o zachowanie świadomości etnicznej polskich Tatarów, dąży do integracji ludności pochodzenia tatarskiego oraz stara się kultywować i propagować tradycje tatarskie, będące także elementem kultury polskiej. Jej celem jest integracja rozproszonej (głównie w wyniku powojennych przesiedleń) społeczności tatarskiej. Związek Tatarów w Rzeczypospolitej Polskiej zrzesza nie tylko muzułmanów, ale wszystkich, niezależnie od wyznania, którzy czują się związani ze społecznością i tradycją polskich Tatarów.

Od 2005 r. Związek posiada status organizacji pożytku publicznego (OPP) i działa poprzez dwa oddziały: Północno-Zachodni (z siedzibą w Gdańsku) i Podlaski (z siedzibą w Białymstoku).

Oddział Podlaski w Białymstoku wydaje dwumiesięcznik „Życie Tatarskie”. Redaktorem naczelnym jest Józef Jusuf Konopacki, zastępcą zaś Musa Czachorowski. Pismo koncentruje się na publikacji aktualności z życia społeczności tatarskiej, a także historii, wspomnieniach, recenzjach wydawnictw na temat Tatarów.

Wydanie pisma było finansowane ze środków Polsko – Amerykańskiej Fundacji Wolności, Burmistrza Sokółki, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego, w roku 2011 ze środków Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Tatar na koniu (arch. NK)

Kontakt:

Związek Tatarów Rzeczypospolitej Polskiej

Rada Centralna

Bohoniki 23,

16 - 100 Sokółka

Adres do korespondencji:

ul. Bystrzycka 22B,

15-161 Białystok

tel.: 793 45 45 58

e-mail: adamowiczdj@gmail.com

SUMMARY

The Tatars, Polish Muslims, have been connected with the history of Poland for many centuries, and they are recognized as the oldest Muslim minority that has inhabited European territories.

The history of Islam on the Polish territory, the heritage of which can be noticed until today, has its beginning in the 14th century when the Muslims started to settle down in the Grand Duchy of Lithuania, which was bounded with Poland by a personal union by Wladyslaw Jagiello. Those first Muslims were the Tatars from the Golden Horde. From the very beginning Muslim colonisation had a military character. The Tatars were given land in exchange for their military service. In return, being subjected to the Polish king, they would fight in every greater war that Poland led with its enemies: the Teutonic Knights, Sweden, Russia and even with Turkey. Apart from the military service, some Tatars who were able to speak Eastern languages had the duty of interpreting. Later they would also move to the king's land, dealing not only with the military craft, but also with tanning, horse farming, and producing carts. Therefore due to this fact the above mentioned professions became identified with the Muslim minority.

In the period of partitions of Poland and Polish attempts to regain independence, the Tatars expressed and proved their patriotism and devotion to Poland. They participated in the Napoleon wars, and later they also joined the uprisings in the years 1830-1831 and 1863-1864. During the 1st World War the Tatars would serve in the Polish military formations, among others in the Polish Legions. For the Polish Islam the period between the Wars was characterized by development of religious and cultural activities. In the years 1918-1939, the Polish Tatars had 19 communes, they published two magazines: "Rocznik Tatarski" and "Życie Tatarskie", as well as numerous books and other publications. The legal situation of Islam believers in Poland was regulated by an act from the 21 April 1936 about the relation of the Nation to the Muslim Religious Union in Poland. The Union organized religious, social and cultural life of Polish Muslims through spreading the idea of Islam, teaching and preserving principles of Islamic religion, developing knowledge about Muslim science, art and culture, taking care of the existing mosques, cultural centers, houses of religion and cemeteries (mizars).

Memory of the deserts of the Polish Muslims for defence of the country was still alive, therefore along with the rebirth of the Republic of Poland in 1918, by the order of the Chief of State Józef Piłsudski, a regiment of 'Tatar cavalry' was organized. It participated in the Polish-Bolshevik war in the years 1919-1920 in order to defend the Polish border. Since 1936, all Muslim recruits were assigned to the 1st squadron of the 13th regiment of Wilno Uhlans. This unit took part in the September campaign in 1939.

During the 2nd World War, the Tatars experienced the same persecution as the Polish nation, both from the side of the Soviet and German occupants. After the 2nd World War, due to the change of the boundaries of Poland and repatriation, the number of Polish Tatars of Muslim faith significantly changed. Their largest agglomerations remained outside the borders of the newly created country. In this situation, some of them decided to move to the so called 'Recovered Territories' (in the Western Poland). Directly after the war, in 1945 Tatar families started to settle down in Bialystok and in the region of Sokolka.

Very soon, the Muslims started their attempts to reactivate the commune in Bohoniki and Kruszyniany. Religious life was centered around Białystok.

Over 600 years of their presence on the Polish-Lithuanian territory, the image of Islam as an unorthodox religion, full of accretions, was shaped by the Tatars. Among others, in 1925 they started the Muslim Religious Union in Poland which was the only Muslim organization in Poland before the war, and the present members of which are mainly Tatars. It is headed by mufti Tomasz Miskiewicz who originates from this community.

Polish Tatars, as an ethnic minority, thanks to their customs and rituals maintained the sense of religious autonomy. Their live Muslim tradition enriches Polish culture, bringing to it a peculiar element of mystery and Orient. The Tatar culture is little known despite of the fact that it is unquestionably very interesting. Presently in Poland live around 5000 Tatars. Most of them are centered around the Muslim Religious Union in Poland and the Tatar Union of the Republic of Poland.

On the territory of the city of Białystok, there is the biggest number of Tatar inhabitants (around 1800) and that is why it is the administrative and cultural centre of the life of the Polish Muslims. It is also the seat of the authorities of the Muslim Religious Union in Poland, the Muslim commune and the Tatar Union of the Republic of Poland. The historic seat of the Muslim House of Prayer in Białystok is a part of a tourist trail 'the trail of the Białystok temples'. The city is also the centre of religious life.

The Polish Tatars celebrate so called bayrams – holidays closely connected with the Muslim calendar. The most important Muslim holidays are Kurban Bayram (Festival of Sacrifice) and Ramadan Bayram (festival of breaking the fast). Common celebrations serve first of all integration of the Muslim environment. People pray together, visit the mizars and in the evenings they organize sumptuous Tatar balls.

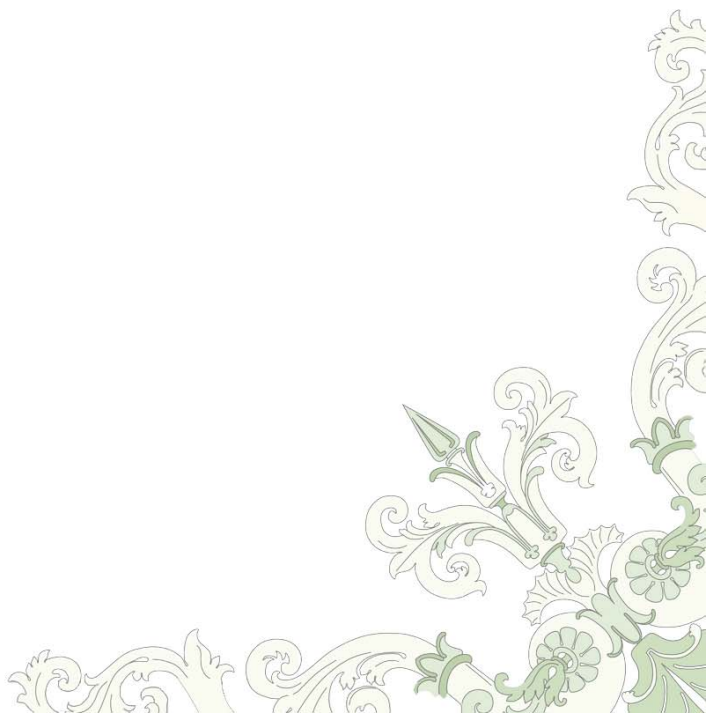
Despite the relatively small number of Muslims in Poland, there are various initiatives undertaken for Muslim-Christian co-operation. Since 1997 there is the Common Council of Catholics and Muslims. Muslims in Białystok actively join the life of the city and the region, they organize numerous cultural events which aim at bringing tradition, culture and customs of the Muslim minority in Poland closer to the Białystok people. The events include among others the Podlasie Bayram Days, the Days of the Tatar culture, the Podlasie Days of Muslim culture or culinary workshops. Polish Muslims in order to popularize knowledge about Islam magazines: „Przegląd Tatarski”, „Muzułmanie Rzeczypospolitej”, „Życie Tatarskie”, as well as an annual „Pamięć i trwanie”.

Especially mentioned should be the artistic children-youth ensemble Bunczuk the main purpose of which is first of all protecting tradition and culture of the Polish Tatars through enabling children and youth learning the Tatar dances, as well as history and Tatar customs. The ensemble is the only one in Poland that presents the cultural heritage of the Tatars.

Moreover, in the holding of the Historic Museum in Białystok, there is the only Polish collection of memorabilia connected with the Tatar colonisation on the Polish-Lithuanian borderland. Among the exhibits, there are mainly those of religious character. The collection consists of Corans, kitabs,

muhirs, prayer carpets and many others. Apart from that, interesting collections on Islam on the Polish territory are in the Podlasie Museum and the Military Museum in Bialystok.

Multiculturalism is the main feature of Bialystok – a city which is called a gate between the East and West – and also thanks to the presence of representatives of the Muslim community this feature is still alive.

WYBÓR LITERATURY NA TEMAT TATARÓW POLSKICH

Boghanowicz L., Chazbijewicz S., Tyszkiewicz J., Tatarzy-muzułmanie w Polsce, Gdańsk 1997.

Borawski, P. Dubiński A., Tatarzy polscy: dzieje, obrzędy, legendy, tradycje, Warszawa 1986.

Borawski, P., Tatarzy w dawnej Rzeczypospolitej, Warszawa 1986.

Drozd, A., Dziekan, M., Majda, T., Meczety i cmentarze Tatarów polsko-litewskich, Katalog Zabytków Tatarskich, t. II, Warszawa 1999.

Drozd, A., Dziekan, M., Majda, T., Piśmiennictwo i muhiry Tatarów polsko – litewskich, Katalog Zabytków Tatarskich, t. III, Warszawa 2000.

Dumin, S., Herbarz rodzin tatarskich Wielkiego Księstwa Litewskiego, Gdańsk 1999.

Dziadulewicz, S., Herbarz rodzin tatarskich w Polsce , Warszawa 1986.

Igielska, B. (red.),Tatarzy polscy: historia i kultura Tatarów w Polsce, Szczecin 2009.

Jadczak, S., Śladami Tatarów na Podlasiu, Lublin 1986.

Kołodziejczyk, A., Rozprawy i studia z dziejów Tatarów litewsko-polskich i islamu w Polsce w XVII-XX wieku: w 600-lecie osadnictwa tatarskiego na ziemiach Wielkiego Księstwa Litewskiego, Siedlce 1997.

Konopacki, A., Muzułmanie na ziemiach Rzeczypospolitej, Białystok 2006.

Konopacki, A., Życie religijne Tatarów na ziemiach Wielkiego Księstwa Litewskiego w XVI- XIX wieku, Warszawa 2010.

Konopacki, M., Pod białostockimi minaretami, Białystok 1972.

Konopacki, M., Miśkiewicz A., Białostocki szlak tatarski, Warszawa 1982.

Łapicz C., Kitab Tatarów litewsko-polskich (Paleografia, Grafia, Język), Toruń 1986.

Miśkiewicz A., Tatarska legenda. Tatarzy polscy 1945-1990, Białystok 1993.

Miśkiewicz, A. Kamocki J., Tatarzy słowiańszczyzną obłąskawieni, Kraków 2004.

Miśkiewicz, A., Tatarzy na ziemiach zachodnich Polski w latach 1945 – 2005, Gorzów Wielkopolski 2009.

Miśkiewicz, A., Tatarzy polscy 1918-1939 : życie społeczno-kulturalne i religijne, Warszawa 1990.

Mucharski, S.M., Dzikie wiatry : rozmowy ze Stefanem Mustafą Mucharskim, Białystok 1999.

Podhorodecki L., Tatarzy, Warszawa 1971.

Podhorodecki, L., Tatarzy: od Czyngis-chana do XX wieku, Warszawa 2010.

Tyszkiewicz, J., Tatarzy na Litwie i w Polsce: studia z dziejów XIII-XVIII, Warszawa 1989.

Tyszkiewicz, J., Tatarzy na Litwie i w Polsce: studia z dziejów XIII-XVIII, Warszawa 1989.

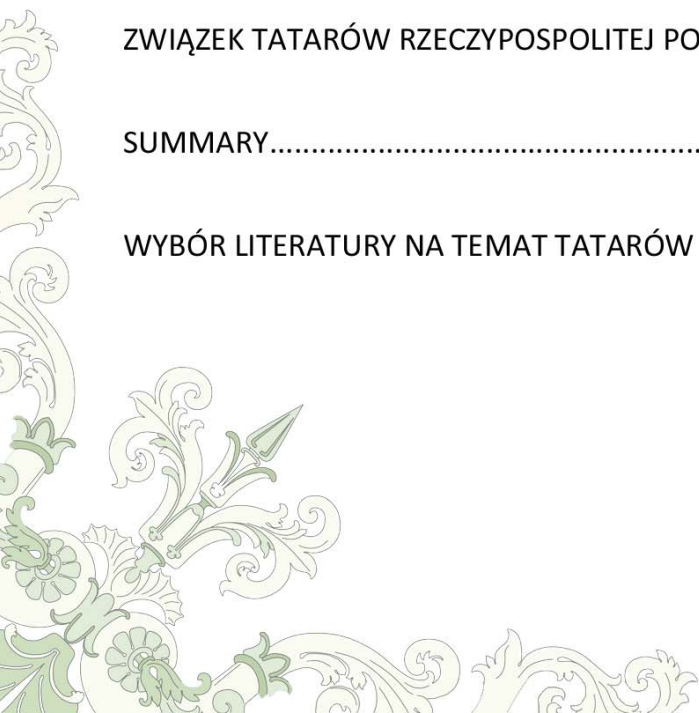
Tyszkiewicz, J., Tatarzy w Polsce i Europie. Fragmenty dziejów, Pułtusk 2008.

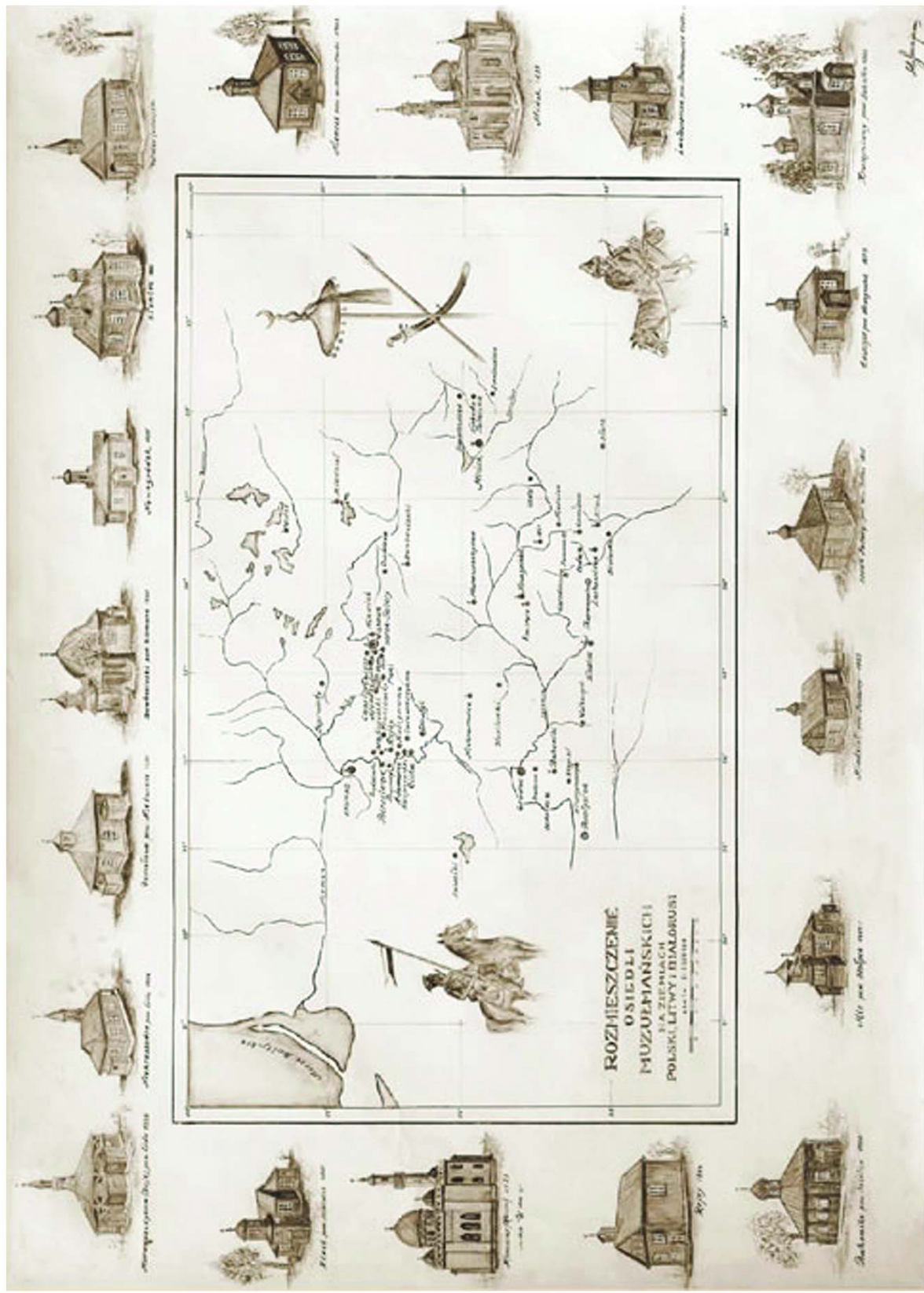
Tyszkiewicz, J., Z historii Tatarów polskich 1794 – 1944. Zbiór szkiców z aneksami źródłowymi, Pułtusk 1998.

Warمیńska, K., Tatarzy polscy : tożsamość religijna i etniczna, Kraków 1999.

SPIS TREŚCI

SŁOWO WSTĘPNE.....	3
KIEDY ORIENT ZETKNAŁ SIĘ ZE SŁOWIAŃSZCZYZNĄ.....	5
85 LAT MUZUŁMAŃSKIEGO ZWIĄZKU RELIGIJNEGO W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.....	10
MUZUŁMAŃSKA GMINA WYZNANIOWA W BIAŁYMSTOKU MUZUŁMAŃSKIEGO ZWIĄZKU RELIGIJNEGO W RP.....	13
PRZEWODNICZĄCA MUZUŁMAŃSKIEJ GMINY WYZNANIOWEJ W BIAŁYMSTOKU HALINA SZAHIDEWICZ.....	16
IMAMOWIE MUZUŁMAŃSKIEJ GMINY WYZNANIOWEJ W BIAŁYMSTOKU.....	17
BIAŁOSTOCKI DOM KULTURY MUZUŁMAŃSKIEJ MUZUŁMAŃSKIEGO ZWIĄZKU RELIGIJNEGO W RP.....	21
HISTORYCZNE OBIEKTY SAKRALNE PODLASIA. MECZETY I MIZARY.....	24
ŻYCIE KULTURALNE MUZUŁMANÓW.....	26
ZESPÓŁ ARTYSTYCZNY BUŃCZUK.....	30
WYDAWNICTWA SPOŁECZNOŚCI MUZUŁMAŃSKIEJ.....	32
ZWIĄZEK TATARÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.....	34
SUMMARY.....	35
WYBÓR LITERATURY NA TEMAT TATARÓW POLSKICH.....	38

Rozmieszczenie osiedli muzułmańskich na ziemiach Polski, Litwy i Białorusi, rys. A. Smajkiewicz

Muzułmański Związek Religijny w RP
Najwyższe Kolegium

Zadanie zrealizowano przy wsparciu finansowym
Prezydenta Miasta Białegostoku.

ISBN 978-83-934341-0-7